

DE TWIST DER : ☒ STERREKUNDIGEN ☒

WAT IS DAAR AAN DE HAND! DAAR had De Génestet een gedichtje bij kunnen maken, in den geest van zijn versje: „Twee Koryphaeën.” Dat waren twee academisch-geschoolde mannen, waarvan de een tot den ander zei: ☒

„Gek zijn wij een van beiden, wij . . .
Wat wij gelooven toch, strijdt lijnrecht met elkander:
Dit 's evident voor u, dat 's evident voor mij —
Dus, een van tweeën is maar mogelijk: *ik of gij*”

Een derde mogelijkheid veronderstelt een voorbijganger: deze, dat het met allebei niet in orde is

Maar 't is hier al even erg. Hier zijn twee sterrenkundigen aan het twisten. Twee geleerden, die allebei aan eigen theorie gelooven. Maar die van den een strijdt met die van den ander. En wie heeft nu gelijk?

Waarover 't precies gaat, weet ik niet. Ik ben geen astronoom. Over het beetje kosmografie, dat ik ken, zal ik geen ruzie krijgen. Maar daar spant het, dat heb ik wel gezien.

„Dit 's evident voor u, dat 's evident voor mij.”

Je kunt niet hooren, wat ze zeggen. 't Gaat er vrij heftig toe, dat kan je gelooven. Kijk maar eens naar de gebaren. De mimiek zet de woorden wat kracht bij. 't Is zus of 't is zoo. Die met die mooie halskraag wil den ander naar buiten hebben. Daar kan hij aan den sterrenhemel zien, dat hij ongelijk heeft. Maar de ander hoeft den sterrenhemel niet te zien. Hij vertrouwt op zijn cirkels. Hij heeft wiskundige zekerheid. Het draait, zooals hij gelooft. Het gaat misschien om een planeet-vraagstuk, een eclips-verklaring, een zonnestand, een maanphase — 't is me eigenlijk ook om 't even.

Maar beiden hebben hun bewijs klaar.

En die schotel met ham en dat bord met kaas of brood en dat andere met ik-en-weet-niet-wat er op en die flesschen — en dit alles op de goeie plaats, in, op, aan de cirkels, bewijst de waarheid van die geloof aan zijn systeem. 't Is net iets voor Cornelis Troost, den achttiende-eeuwischen schilder, wiens pastelwerk een eereplaats kreeg in onze musea. Hij kende het volksleven, de volksgedachte, de wijze, waarop het volk reageerde op „wat de heeren wijzen.” Hij is een humorist onder de schilders. En zijn *humor* geeft hij met zijn stukken. Hij gnuift mee, als ie om een komisch effect laat genieten. 't Is net iets voor Troost.

Kijk maar eens naar de gezichten. Daar zijn echte achttiende-eeuwers.

Van Lennep had met de „portretten” zijn roman „Ferdinand Huyck” kunnen laten illustreeren. Zooals ze daar staan en zitten had ie ze kunnen gebruiken voor zijn verhaal, dat ongeveer in denzelfden tijd speelt.

Veelsoortige hoofddeksels — zwerige pruiken — bestrikt schoeisel — gekante mouwen: achttiende-eeuwische weelde — en dit alles in avondlicht. Zie je die groote schaduwen op den muur! Hoe koddig het die hoed doet: die Troost-hoed had ik haast gezegd, want hij heeft dezen-hoed-dragende typen zoo goed weergegeven.

Boekenkast — klok — vazen — schilderij — portretborden: 't hoort er allemaal bij. En de dienstmaagd zeer zeker. Lachende deern, die zich nauwelijks begripen kan, dat die twee „wijzen” zoo dwaas staan te doen. Dat ze die verontwaardiging meenen.

☒ Moet je dien hond zien — die net kijkt, of ie d'r

ook iets van snapt met z'n wijzen kop. En die poes er naast. Ze leven nu niet „als kat en hond,” maar zitten als verstandige dieren te kijken naar die groote menschen, die hen probeeren na te doen. Och, misschien begrijpen ze er evenveel van als die „anderen,” die ook met wijze gezichten doen alsof.

Dit hebben we er nu wel van begrepen: 't is hier het terrein der wetenschap. En op dit terrein is er al evenmin rust en vrede als op elk ander. De eene wijze verkondigt een meening, die straks door den anderen wordt weggeredeneerd.

Wie, zij het van uit de verte, iets heeft gezien van den strijd op dit gebied, moet het toch wel dwaas vinden, als hij hoort, dat men in naam der wetenschap, de waarheden van den Bijbel wil ontkennen. Men heeft het wel eens over geloovige en ongeloovige wetenschap. Als we maar niet vergeten, dat bij deze tegenstelling toch geloof staat tegenover geloof en zeker niet geloof tegenover rede. Dat we met recht kunnen spreken van het geloof der ongeloovigen. De Bijbel zelf spreekt van een verduisterd verstand en van een verlicht verstand.

En debat tusschen een geloovige en een ongeloovige haalt gewoonlijk niet veel uit. Getuigen kunnen we tegenover het ongelooft; overtuigen kunnen we niet. Dat kan God alleen. Hij kan den blinddoek aftrekken en doen zien, recht en klaar, wat eerst niet werd gezien.

Gelooven is weten: het geloof is een bewijs. En al is dit weten beperkt, het is toch weten en nadert toch tot de zuivere wetenschap. Voor het oog van den Christen gaan dezelfde verschijnselen voorbij als voor dat van elk ander. Maar met dit verschil, dat hij in alles de hand Gods ziet. Hij kan niet anders zien dan zóó. En dan blijven er nog vragen genoeg onbeantwoord voor het denkend verstand. Er blijven nog moeilijkheden, raadselen, problemen, die niet opgelost worden. Maar toch ziet de Christen ze anders dan de ongeloovige. Omdat hij gelooft. Hij gelooft, dat wij ten deele kennen. Dat ook de scherpste denker ten deele kent. Hij onderzoekt met alle middelen, die God hem ter beschikking gaf, alle dingen, zelfs „de diepten Gods.” Maar hij wordt niet teleurgesteld, als hij bij dit onderzoek stuit op een beperktheid van zijn kunnen. Hij rust in de gedachte, dat God weet en dat wie gelooft, de heerlijkheid Gods zal zien.

Wij leven in een tijd, waarin velen de wetenschap gepopulariseerd willen hebben; ze wordt dan zoo iets als eigendom van wie zich gaarne als ontwikkeld wil beschouwd zien, maar het is zeer de vraag of men niet vaak gelukkig is met een verdund aftreksel van de wetenschap en het gevaar is niet denkbeeldig, dat hierdoor een geslacht wordt gekweekt, dat eigenwijs gaat beslissen, waar de meester in zijn wijsheid slechts gissen durft.

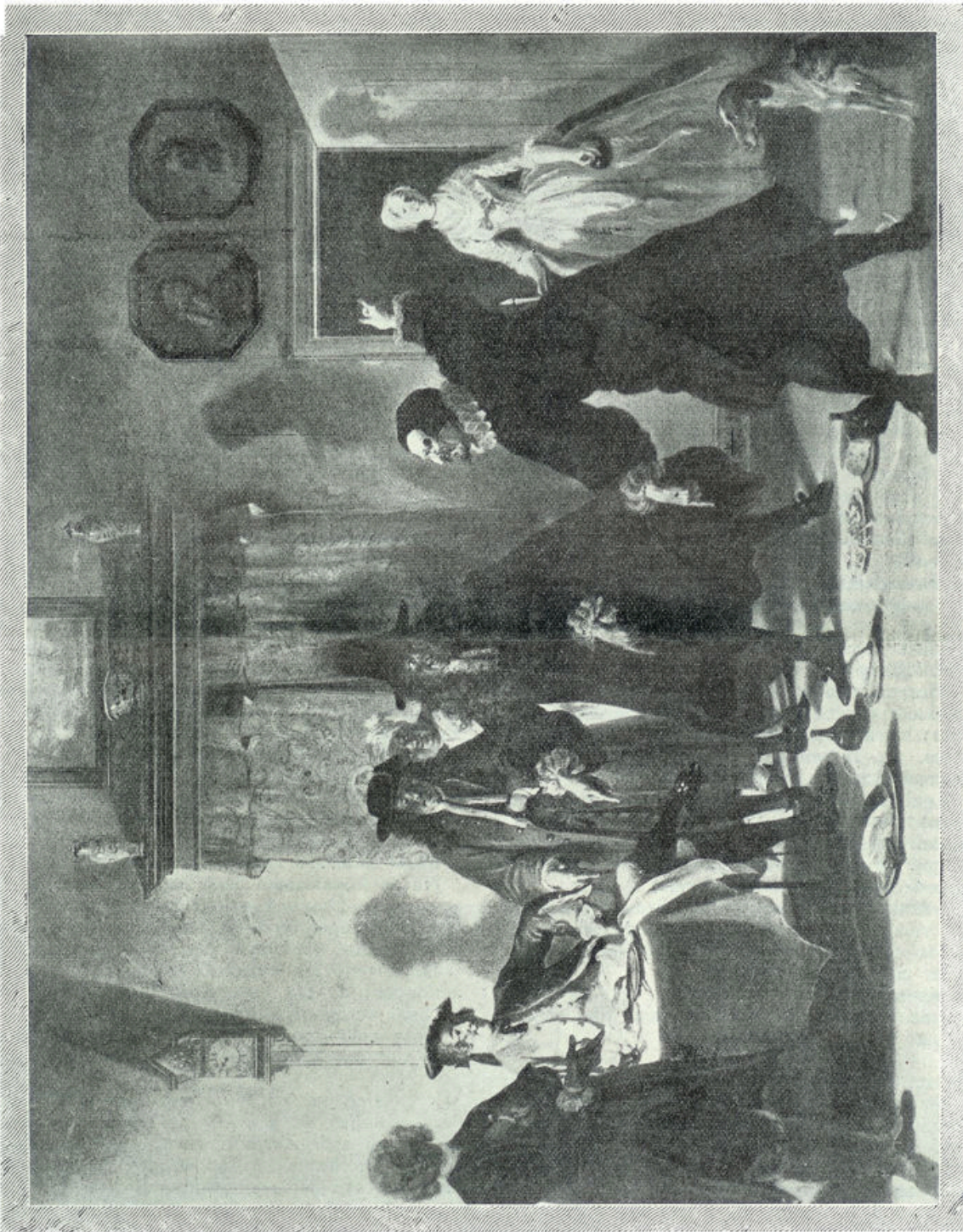
Er wordt dan een zucht tot zelfstandigheid gekweekt, die begint met oude meeningen maar op zij te zetten.

Ten opzichte van den Bijbel wil men dan gelooven alles wat door z.g. resultaat van wetenschappelijke studie aannemelijk wordt gemaakt. Zelfs onder Christenen is er soms uitbundige blijdschap, als de eene of andere historie in de Heilige Schrift waarheid „blijkt” door een vondst met een inscriptie, gelijklopend met een Bijbelverhaal.

Er is heusch geen reden om zich hierover zoo blij te maken en nog minder om er zich over te verwonderen.

Om den Bijbel te gelooven, hebben we alleen den Bijbel noodig. En voor alles den Geest, die in alle waarheid leidt.

A. L. V. H.

Naar een schilderij van Corn. Troost